

СУБ'ЄКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ЇХ МОЖЛИВОСТІ В РАМКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Косохатко Б.С.,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики

Інституту права Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ORCID: 0009-0007-2168-6469

Косохатко Б.С. Суб'єкти розслідування воєнних злочинів та їх можливості в рамках кримінального процесу.

Дослідження присвячено аналізу суб'єктів, які беруть участь у розслідуванні воєнних злочинів у сучасному світі. Розглянуто основні проблеми, що виникають у цьому процесі, а також можливості, які надають національні та міжнародні правові механізми. Мета роботи полягає у визначенні ролі різних суб'єктів у забезпеченні правосуддя та розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності їх діяльності.

У дослідженні розкрито виклики, пов'язані з використанням цифрових технологій та відкритих джерел у зборі доказів. Проаналізовано діяльність ключових суб'єктів, включаючи Міжнародний кримінальний суд, національні органи правосуддя та неурядові організації. Висвітлено особливості міжнародного співробітництва у контексті ратифікації Римського статуту.

Предметом дослідження є діяльність суб'єктів, які здійснюють розслідування воєнних злочинів. Об'єктом є правові, організаційні та практичні аспекти їх роботи у міжнародному та національному контекстах.

У роботі використано методи аналізу, синтезу, порівняльно-правовий метод, а також кейс-стаді для вивчення конкретних прикладів розслідувань. Використання міждисциплінарного підходу дозволило врахувати вплив технологій, міжнародного права та суспільного середовища.

Робота узагальнює сучасні виклики, з якими стикаються суб'єкти розслідування воєнних злочинів, і пропонує шляхи їх подолання. Вперше зроблено акцент на потенціалі цифрових технологій та ролі неурядових організацій у зборі та аналізі доказів. Практичне значення дослідження полягає у рекомендаціях щодо вдосконалення міжнародних та національних механізмів правосуддя.

У дослідженні підкреслено значення ратифікації Римського статуту для OSINT, її євроінтеграційного процесу та ефективності міжнародного правосуддя. Встановлено, що співпраця між національними органами правосуддя, Міжнародним кримінальним судом та неурядовими організаціями є ключовим фактором для досягнення справедливості у воєнних злочинах.

Ключові слова: воєнні злочини, Римський статут, Міжнародний кримінальний суд, цифрові технології, правосуддя, неурядові організації, міжнародне право, OSINT, ратифікація.

Kosokhatko B.S. Subjects of war crimes investigations and their capabilities within criminal proceedings.

This study is dedicated to analyzing the subjects involved in the investigation of war crimes in the modern world. It examines key issues that arise in this process, as well as opportunities provided by national and international legal mechanisms. The aim of the work is to determine the role of various actors in ensuring justice and to develop recommendations for enhancing the efficiency of their activities.

The research explores the challenges associated with using digital technologies and open-source intelligence (OSINT) in evidence collection. It analyzes the activities of key actors, including the International Criminal Court, national judicial bodies, and non-governmental organizations, highlighting the characteristics of international cooperation in the context of the Rome Statute's ratification.

The study's subject is the activities of entities involved in investigating war crimes, while its object encompasses the legal, organizational, and practical aspects of their work in both international and national contexts.

The research employs methods of analysis, synthesis, comparative legal analysis, and case studies to investigate specific examples of investigations. The interdisciplinary approach allows for considering the influence of technologies, international law, and societal contexts.

This work synthesizes modern challenges faced by war crimes investigation actors and proposes solutions to overcome them. It emphasizes the potential of digital technologies and the role of

non-governmental organizations in evidence collection and analysis for the first time. The practical significance of the research lies in the recommendations for improving international and national justice mechanisms.

The study underscores the importance of ratifying the Rome Statute for OSINT, its role in Ukraine's European integration process, and the effectiveness of international justice. It concludes that collaboration between national judicial bodies, the International Criminal Court, and non-governmental organizations is crucial to achieving justice in war crimes cases.

Key words: war crimes, Rome Statute, International Criminal Court, digital technologies, justice, non-governmental organizations, international law, OSINT, ratification.

Постановка проблеми. Досліджуючи питання розслідування міжнародних злочинів, варто приділити окрему увагу суб'єктам цих правовідносин, які так чи інакше здійснюють вплив на архітектуру розслідування порушень та звичаїв війни в цілому. Мова йде про всіх, хто так чи інакше залучений у пошук та збір доказів, включаючи відкриті джерела; аналіз інформації; опрацювання великих масивів даних; встановлення винних та факту їх причетності, в тому числі у вигляді командної відповідальності. І лише в кінцевому результаті – доведення вини, де ключову роль завжди відіграє певний судовий орган. Зрозуміло, що мова може йти як про національний суд, так і про міжнародний (зокрема Міжнародний кримінальний суд), або ж взагалі про судові установи інших країн, у випадку якщо справа розглядається в рамках можливостей універсальної юрисдикції.

Широкому науковому колу важливо знати, що сьогодні жодна кримінальна справа щодо воєнних злочинів, яка знаходиться в опрацюванні оперативного працівника, слідчого чи прокурора не обходиться без інформації з відкритих джерел. Таку особливість диктує контекст вчинення таких злочинів. Перш за все, такий стан речей зумовлений тим, що усі такі злочини вчиняються в ході бойових дій, під час яких досить складно забезпечити усестороннє та повне досудове розслідування. На важливості інформації з відкритих джерел неодноразово наголошував Офіс Генерального прокурора України [1], окремі посадові особи Міністерства внутрішніх справ та Служби безпеки України. Наявність такого особливого елементу звісно ж, що створює ряд викликів та можливостей до покращення але також і ряд переваг, як для національної системи, так і для окремого громадянина, що прагне отримати сатисфакцію.

Метою дослідження є комплексний аналіз суб'єктів розслідування воєнних злочинів, їх ролі, функцій та можливостей в умовах сучасних збройних конфліктів, а також виявлення шляхів підвищення ефективності їхньої діяльності. У рамках дослідження ставиться завдання з'ясувати специфіку використання цифрових технологій, зокрема OSINT, та оцінити вплив ратифікації Римського статуту на процес гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами. Також метою є обґрунтування необхідності посилення взаємодії між національними і міжнародними органами, а також неурядовими організаціями для забезпечення ефективного правосуддя та протидії безкарності за найтяжчі злочини.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика розслідування воєнних злочинів активно досліджується в міжнародному правовому, криміналістичному та політичному контекстах. Науковці звертають особливу увагу на роль ключових суб'єктів, таких як Міжнародний кримінальний суд (МКС), національні органи правосуддя, правоохоронні структури та неурядові організації. Увага також приділяється впливу сучасних технологій, зокрема методів OSINT, на процес збору доказів і встановлення обставин злочинів.

У сучасних дослідженнях наголошується на необхідності гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, що є особливо актуальним для країн, які стикаються із збройними конфліктами. У зв'язку з ратифікацією Римського статуту Україною виникає новий рівень обговорень щодо адаптації національної правової системи до норм міжнародного кримінального права.

Особливу увагу дослідники приділяють аналізу специфічних аспектів, таких як криміналізація нових видів злочинів (екоцид, кіберзлочини), а також співпраця між міжнародними та національними органами у рамках перехідного правосуддя. У цьому контексті вивчаються практики використання доказів із відкритих джерел, залучення свідків та постраждалих, а також роль громадських організацій у підтримці міжнародного правосуддя.

Попри значний прогрес у розробці теоретичних підходів, залишаються відкритими питання ефективності діяльності суб'єктів розслідування у воєнних умовах, особливо з огляду на специфіку доказування в міжнародних судових інстанціях. Значні труднощі створює забезпечення доказів, які відповідають високим стандартам міжнародного правосуддя, що спонукає до подальшого дослідження способів підвищення їх достовірності та прийнятності.

З різних аспектів та під різним кутом згадані вище тематики були досліджувані наступними науковцями: Вознюк А.А., Жук І.В., Таран О.В., Чернявський С.С., Осуховський Р.В., Арешон-

ков В.В., Атаманчук В.М., Малиш І.Г., Левицький А.О., Москалюк О.М., Дуфенюк О., Гловюк І.В., Бершов П.В., Авдеева Г.К., Туркот М.С., Саїнчин С.О., Ткачук О.С., Хавронюк М.І., Навроцький В.О., Панов М.І., Мельник М.І., Матвійчук В.К., Клименко В.А., Косинюк В.І., Давиденко В.С., Дячук С.І., Бугаєв В.О., Бондарев В.В., Бодаєвський В.П., Богуцький П.П., Білоконев В.М., Андрусов Г.В., Коваль Д.О., Ахтирська Н.М.

Отже, проблема розслідування воєнних злочинів є багатогранною і вимагає подальшого міждисциплінарного опрацювання, зокрема у напрямках удосконалення правових інструментів, розвитку технологічної бази розслідувань та посилення міжнародної співпраці.

Виклад основного матеріалу. В часи широкого застосування цифрових технологій ми маємо значну кількість фото та відео матеріалів, що потенційно можуть стати доказами. Такі матеріали можуть бути зафіксовані очевидцями (мова може йти про фіксацію обстрілів як на окупованих, так і на підконтрольних територіях), як було у випадку обстрілу чернігівського драматичного театру імені Тараса Шевченка далекобійною ракетою Іскандер-М. Нагадаю, що саме тоді момент влучання в будівлю потрапив на відеозйомку очевидців, що своєю чергою дозволило сповільнити відео та встановити тип ракети, а також допитати свідків. Це також дозволило звузити перелік підрозділів (а значить і виконавців та командирів відповідних підрозділів), що можуть оперувати нею [2]. Однак, не будемо занурюватись в тонкощі безпосереднього розслідування воєнних злочинів, оскільки ця наукова стаття присвячена перш за все його суб'єктам та їх ролям.

Заведено вважати, що в будь-якому збройному конфлікті (де стаються порушення міжнародного гуманітарного права) ключову роль має відігравати Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС). Насправді це не зовсім так, оскільки його роль часто є другорядною, що зумовлено його реальними спроможностями та цілим рядом складних та проблемних питань: як його екзистенційного існування, так і положень певних нормативно-правових актів які регулюють його діяльність. Пропонуємо розібратися в них.

Перш за все, варто відзначити, що основним документом МКС є Римський статут (англійською “Rome Statute of the International Criminal Court”) – це міжнародний договір яким було засновано згаданий міжнародний судовий орган. Його метою є розслідування та притягнення до відповідальності виконавців за міжнародні злочини, зокрема чотири злочини: злочин геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини (в вузькому значенні) і злочини агресії. На додаток до цього, в широких міжнародних колах обговорювалося питання внесення в Римський статут (далі – РС) ще й злочину екоциду [1], відсутність якого вважається певною формою прогалини. Таку ідею можна визнати певною мірою тотожною з ідеєю українського законодавця криміналізувати серйозні злочини проти довкілля. Вона відносно повною мірою втілена у статті 441 Кримінального кодексу України. До того ж, дискусія щодо криміналізації екологічної шкоди в широкому сенсі особливо поживались після підриву Каховської ГЕС [2], що спричинило незворотні наслідки для екосистеми України та порушило питання оцінки наслідків, як воєнного злочину, а не підриву ГЕС як такої. Ще одним відкритим питанням залишається тема ймовірно непропорційного знищення українських лісів, під час вторгнення збройних сил ворога та бездіяльністю окупаційної влади під час літніх лісових пожеж та інших екологічних інцидентів внаслідок бойових дій, що можуть завдати значну шкоду довкіллю. За даними сервісу «Відкритий ліс» та екологічних експертів, з початку вторгнення та станом на 30.08.2024 року вже знищено понад 60 тисяч гектарів українського лісу [3].

Ще одним, досить актуальним та гострим є питання криміналізації кіберзлочинів, як міжнародних злочинів, тобто доповнення відповідною статтею Римського статуту. Варто відзначити, що однією з причин появи в широких колах ідеї притягнення до відповідальності за кібердії є широке застосування противником (незалежно від збройного конфлікту) досить руйнівних прийомів у кіберпросторі, які спричиняють незворотні та серйозні наслідки, що суперечать основоположним цінностям та серйозно порушують права суб'єктів міжнародного кримінального права. Широкому колу читачів цієї статті може бути відомо про такі серйозні (в розумінні міжнародного права) атаки як, наприклад, використання вірусу Petya на українську компанію М.Е.Дос, атака на українську електромережу в 2015 році хакерським угруповуванням «Sandworm» чи атака на українську компанію зв'язку «Київстар». До речі, останню, судячи з відкритих джерел, Служба безпеки України кваліфікувала у своєму провадженні, в тому числі за статтею 438 [4], яка корелюється з положеннями Римського статуту, а саме статтею 8, яка має назву «воєнні злочини». Що ж стосується атак на електромережу, то тут й зовсім не складно зрозуміти, що вимкнення операторів системи постачання та розподілу, таких як «Прикарпаттяобленерго», «Чернівціобленерго» та «Київобленерго» несе шкоду не лише військовим об'єктам, а й цивільній інфраструктурі та звичайним споживачам. Тобто, такий напад є абсолютно невибірковим, оскільки вимкнення цілих мереж електросистеми є неконтрольованим та тягне за собою вимкнення, наприклад, медичних закладів та інших об'єктів цивільної інфраструктури, які можуть прямо або опосередковано привести до смертей, загибелі чи

іншої шкоди цивільному населенню. Звісно ж, що одним із провідних лідерів думки в питанні криміналізації злочинів в кіберпросторі можна вважати головного прокурора Міжнародного кримінального суду – Карім Хана, який у своїй статті під назвою «Technology Will Not Exceed Our Humanity» для «Digital Front Lines» стверджує, що кібервійна це справжні збитки та страждання, зі схожими наслідками, як і класичні збройні напади, однак, без фізичної присутності агресора [5].

Звісно, ми бачимо, що аналізуючи лише ті атаки, які міжнародна спільнота тільки планує криміналізувати можна дійти висновку, що перспектива притягнення ворога до відповідальності для України, як суб'єкта міжнародного кримінального права, може бути колосальна. В той же час, також не варто забувати про необхідність притягнення до відповідальності менш відомі випадки розстрілу цивільних, сексуального насильства під час конфлікту, тортур, катувань та інших воєнних злочинів на тимчасово окупованих та вже деокупованих територіях про які так багато пишуть міжнародні та національні органи правосуддя, міжнародні та національні правозахисні організації тощо, що теж стає можливим завдяки ратифікації Римського статуту.

Такий стан справ звісно ж, що вимагає особливо прискіпливого підходу до розслідування та підготовки матеріалів справи для подальших судових процесів проти агресора, особливо в міжнародному суді, де стандарти доказування часто досить високі та подекуди, значно вище, ніж в національних юрисдикціях, а значить, це вимагає і відповідної ратифікації та імплементації окремих міжнародних договорів в національну систему правосуддя. Зокрема мова йде про вже згаданий Римський статут, навколо ратифікації якого також існує чимало експертних та побутових думок, міфів, страхів та інших подібних понять. Частково через це, він досі й залишається не повністю імplementованим, що насправді, є необхідним.

Важливо розуміти, що ратифікація Римського статуту є невіддільною частиною євроінтеграційного процесу для України та передбачена Угодою про асоціацію з ЄС, а саме статтею 8 [6]. Крім того, ратифікація Римського статуту дозволить Україні активніше співпрацювати з Міжнародним кримінальним судом (МКС) у розслідуванні міжнародних злочинів, скоєних на території України під час збройного конфлікту. Вже сьогодні Україна надає докази до МКС, але ратифікація офіційно закріпить механізми цієї співпраці. Зокрема, це дозволить забезпечити більш тісну взаємодію між національними правоохоронними органами та МКС у питаннях збору, передачі доказів і правового захисту потерпілих. Україна також зможе використовувати ресурси та експертизу МКС для підвищення ефективності розслідувань і в той самий час, слідчі МКС зможуть використовувати зібрані українським слідством матеріали для винесення підозри у своїх справах, зокрема, як у вже відомій справі винесення підозри Володимирі Путіну та Марії Львові-Беловій щодо вивезення дітей, що в широкому сенсі може розглядатися як компонент злочину геноциду.

Ще одним важливим аргументом є посилення правового захисту жертв війни. Ратифікація статуту створює додаткові гарантії для забезпечення правосуддя на міжнародному рівні, особливо в тих випадках, коли національні суди не можуть забезпечити ефективне розслідування або переслідування винних [8]. Це стосується, зокрема, злочинів, які важко довести в межах національної системи через брак доказів, фізичної відсутності підозрюваного або інші юридичні складнощі.

Ратифікація також сприятиме уніфікації національного законодавства з міжнародними стандартами. Зокрема, Україна повинна адаптувати своє кримінальне законодавство до положень Римського статуту, що дозволить більш ефективно переслідувати за воєнні злочини та створювати правові основи для участі у спільних міжнародних розслідуваннях [9]. Це сприятиме зміцненню правової системи та довірі до неї як на національному, так і на міжнародному рівні. Однак, що більш важливо, ратифікація та подальша імплементація (яка триває в цей момент) має нівелювати правову невизначеність, яка існувала досі. Адже весь час існування статті 438, яка раніше мала назву "Порушення законів та звичаїв війни" не вщухали дискусії, щодо можливостей кваліфікації цієї статті виконавцям воєнних злочинів, через її неможливість прямо посилатись на норми Римського статуту, який не був ратифікований та навіть частково імplementований в українське законодавство.

Ратифікація та імплементація має і важливий політичний аспект. Вона демонструє відданість України демократичним цінностям і принципам верховенства права. Це суттєвий сигнал міжнародній спільноті, що Україна готова виконувати свої міжнародні зобов'язання та діяти в межах світового правового порядку [10]. Такий крок зміцнить міжнародну підтримку України в її боротьбі за суверенітет і територіальну цілісність, оскільки це також сигнал про невідворотність покарання для всіх воєнних злочинців високого рангу.

Не менш важливим є й те, що ратифікація Римського статуту сприятиме запобіганню безкарності за найтяжчі злочини. МКС може брати до розгляду справи проти осіб, які несуть відповідальність за планування та вчинення злочинів агресії, навіть якщо вони знаходяться поза межами досяжності національної юстиції [11], що насправді є великим запитом суспільства сьогодні та особливо важливо це в фактичному стані системи перехідного правосуддя.

Окреме місце в питаннях притягнення до відповідальності займають міжнародні судові інстанції інших країн. Цей, в широкому сенсі, інструмент правосуддя буквально відкриває його дальні географічні горизонти. Зокрема, в частині притягнення відповідальних виконавців (солдатів та старшин) або офіцерів середньої ланки. Адже, враховуючи усі особливості та ресурсну складову національних органів правосуддя та МКС, варто відверто розуміти, що вони не мають змоги притягнути до відповідальності усіх злочинців. Водночас якраз для підтримки згаданих інституцій існують суди інших країн, в інших країнах, за принципом універсальної юрисдикції. Кожна з країн світу має власну історію ратифікації та імплементації його положень у свою національну систему, а значить і власні застереження щодо дії його положень і як наслідок, відповідну процесуальну частину.

Для полегшення розуміння стану справ, варто класифікувати критерії на які варто звернути увагу під час дослідження можливостей притягнення до відповідальності в іноземних юрисдикціях. Таким чином, варто виділити наступні критерії:

1) Які зі злочинів Римського статуту передбачені в національному законодавстві цих країн?

Всього існує чотири раніше згаданих злочини відповідно до Римського статуту, а саме: геноцид, воєнні злочини, злочин агресії та злочини проти людяності, які своєю чергою можуть включати ті чи інші конкретні діяння. Так, вважається, що в Італії або Франції неможливо притягнути відповідальних за злочин агресії за принципом універсальної юрисдикції.

2) Чи передбачається законодавством країни обов'язковість знаходження виконавця чи потерпілого в країні, де буде відкрито провадження?

В деяких країнах, для початку досудового розслідування є важливим і необхідним фактичне місцеперебування потерпілого в країні, де планується процес. Одночасно, в деяких країнах обов'язковим є інший параметр, а саме наявність підозрюваного в країні, де планується відкриття справи. Деякі ж країни взагалі можуть почати провадження без обох вище зазначених параметрів, хоча звісно, це впливає і на подальші результати та можливість реалізації притягнення до відповідальності.

3) Чи ратифікувала та/або імплементувала країна РС у своє національне законодавство?

Деякі країни, як, наприклад Білорусь, навіть не ратифікували Римський статут. Водночас деякі з країн лише ратифікували або ратифікували та імплементували РС одночасно.

4) Чи є в країні відповідний досвід переслідування та розслідування подібних злочинів та/або відповідні спеціалізовані підрозділи?

Зокрема, деякі з країн, такі як Німеччина, Чехія, Україна, мають напрацьовані практики та методи розслідування воєнних злочинів, які не мають інші країни. Окрім того, до цього списку можна також додати Бельгію та Нідерланди, які досі мають спеціалізовані підрозділи, що займаються розслідуваннями злочинів передбачених РС, що дозволяє взаємодіяти з ними в більшій кількості справ та значно ефективніше.

Окреме місце в опрацюванні матеріалів, з якими працюють органи, що здійснюють досудове розслідування займають громадські організації. Так, наприклад, МКС бере до розгляду будь-які подання, що надсилають фізичні чи юридичні особи, а особливо представники неурядових організацій. В першу чергу це зумовлено тим, що такі організації часто є справді незалежними, оскільки мають значну кількість різноманітних джерел фінансування, консолідують в собі найпорядніших та найактивніших представників суспільства, мають більшу кількість часу, ніж правоохоронні органи, а також часто мають власні напрацювання та бази зберігання доказів чи інших матеріалів, як, наприклад Bellingcat (нагадаю, що вони стали відомі Стала відомими завдяки потужному розслідуванню справи збиття нідерландського літака MH17 російським зенітним ракетним комплексом "Бук"). Саме їх матеріали надалі стали основною для висунення підозри частині командирів так званих ЛНР/ДНР. Так само, національні правоохоронні органи часто дуже тісно взаємодіють з громадським сектором, оскільки можуть бути впевнені, що вони на одному боці - в пошуку справедливості. Так, наприклад, в Україні існує ціла коаліція (під назвою "5AM") організацій, які співпрацюють з СБУ, Національною поліцією чи ОГП. На додаток, деякі з правоохоронних органів раді такій співпраці і публічно дякують їх представникам, під час публікації підозр чи інформації про спільні заходи (тренінги, воркшопи тощо), зокрема громадській організації "Truth Hounds" [14] але також і іншим.

Висновки. Підбиваючи підсумки, варто сказати, що насправді поле суб'єктів, що залучені в розслідуванні воєнних злочинів, досить широке, проте, в той самий час, досить обмежене. Умови війни диктують власні правила та власний концепт взаємодії кожного з цих суб'єктів, а значить і їх процесуальні статуси та вже як наслідок необхідність відповідних змін в межах українського законодавства, про які також згадують вітчизняні науковці. Часто результат такої взаємодії та його наслідки є надто важливим для глобального суспільства, що означає, що всі суб'єкти мають бути на найвищому рівні співпраці та кооперації для досягнення вищої мети та найбільшої ефективності.

У процесі дослідження визначено, що суб'єкти розслідування воєнних злочинів відіграють критично важливу роль у встановленні справедливості, забезпеченні покарання винних і відновленні довіри до системи правосуддя. Після ратифікації Римського статуту Україною створено додаткові правові підстави для ефективної співпраці з Міжнародним кримінальним судом, що значно розширило можливості національних органів у сфері розслідування воєнних злочинів.

Під час дослідження доведено, що сучасні виклики, зокрема обмеженість ресурсів, значні масштаби порушень та складність збору доказів у воєнних умовах, можна частково подолати через застосування цифрових технологій і методів OSINT. Аналіз емпіричних прикладів показав, що інтеграція відкритих джерел у процес розслідування дозволяє оперативно отримувати та перевіряти докази, що підвищує якість роботи слідчих органів.

На основі аналізу практичної діяльності суб'єктів міжнародного права зроблено висновок, що неурядові організації відіграють важливу допоміжну роль у зборі доказів, організації тренінгів для правоохоронців та створенні баз даних для розслідувань. Це свідчить про необхідність посилення координації між урядовими та неурядовими структурами для досягнення більшої ефективності.

Доведено, що ратифікація Римського статуту створює передумови для уніфікації національного кримінального законодавства з міжнародними стандартами, що, у свою чергу, сприяє формуванню механізмів перехідного правосуддя. Зазначено, що криміналізація злочинів, таких як екоцид і кіберзлочини, залишається перспективним напрямом розвитку міжнародного права.

Узагальнюючи, дослідження підтвердило, що ефективна діяльність суб'єктів розслідування воєнних злочинів можлива лише за умови комплексного підходу, який включає використання сучасних технологій, міжнародне співробітництво та дотримання принципів верховенства права. Результати роботи мають прикладне значення для вдосконалення правових механізмів розслідування та забезпечення справедливості на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіс Генерального прокурора взяв участь у першому українському OSINT-хакатоні. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/ofis-genprokurora-vzyav-ucast-u-persomu-ukrayinskomu-osint-hakatonі> (дата звернення: 13.01.2025).
2. СБУ показала ракету, якою росіяни вдарили по драмтеатру Чернігова. 24 Канал. URL: https://24tv.ua/sbu-pokazala-raketu-yakoyu-rosiyani-vdarili-po-dramteatru-chernigovi_n2376669 (дата звернення: 13.01.2025).
3. Ecocide is the Missing 5th Crime Against Peace. URL: <https://web.archive.org/web/20140501180457> (дата звернення: 13.01.2025).
4. Терористичний підрив Каховської ГЕС – екоцид. МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/teroristicinii-pidriv-кахovskoyi-ges-ekocid> (дата звернення: 13.01.2025).
5. Відкритий ліс. URL: <https://www.openforest.org.ua/289293> (дата звернення: 13.01.2025).
6. СБУ кваліфікувала злочини за статтею 438. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/12/12/7432733> (дата звернення: 13.01.2025).
7. Khan K. Technology Will Not Exceed Our Humanity. URL: <https://digitalfrontlines.io/2023/08/20/technology-will-not-exceed-our-humanity> (дата звернення: 13.01.2025).
8. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. EUR-Lex. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)) (дата звернення: 13.01.2025).
9. Ратифікація Римського статуту: нові перспективи чи невинуватий ризик? Law.chnu.edu.ua. URL: <https://law.chnu.edu.ua/ratyfikatsiia-ukrainoiu-rymskoho-statutu-novi-perspektyvy-chy-nevynuvatnyi-ryzyk> (дата звернення: 13.01.2025).
10. Що означає ратифікація Римського статуту для України? Юридична Ліга. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/231201_shcho-oznacha-ratifikatsiya-rimskogo-statutu-dlya-ukrani (дата звернення: 13.01.2025).
11. Аналіз ратифікації Римського статуту. АрміяInform. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/09/22/ratyfikaciya-rimskogo-statutu-perevagy-j-ryzyky-dlya-vijskovykh> (дата звернення: 13.01.2025).
12. Терористичний підрив Каховської ГЕС – екоцид. МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/teroristicinii-pidriv-кахovskoyi-ges-ekocid> (дата звернення: 13.01.2025).
13. СБУ кваліфікувала злочини за статтею 438. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/12/12/7432733> (дата звернення: 13.01.2025).
14. У справі про вбивство письменника Вакуленка військовими РФ оголосили третю підозру. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3936777-u-spravi-pro-vbivstvo-pismennika-vakulenska-vijskovimi-rf-ogolosili-tretu-pidozru.html> (дата звернення: 13.01.2025).